

Підвищений інтерес учених І. Беха, О. Газмана, Н. Пригової, Н. Михайлової, Г. Строевої, О. Лідерс свідчить про те, що психолого-педагогічний супровід – прийнятний для сучасних умов засіб, який сприяє особистісному розвитку і вихованню дитини. Істотне наукове та практичне значення мають коригування і уточнення, внесені пізніше розробниками теоретико-методичних засад психолого-педагогічного супроводу О. Газманом, О. Лідерс і Н. Михайловою про те, що основи такого супроводу не суперечать ідеям особистісно орієнтованого підходу, співзвучні з ними, водночас розвиваючи та культивуючи суб'єктний потенціал дитини. Однак зауважимо, що психолого-педагогічний супровід досі не має завершеного цілісного наукового опису, в ньому спостерігаються ознаки, які належать до різних галузей наукового знання: педагогіки, соціальної педагогіки, психології, соціології тощо. Дослідження науковців свідчать, що ресурси психолого-педагогічного супроводу недостатньо задіяні під час вирішення сьогоденних завдань виховання, серед актуальних залишаються: забезпечення активної участі вчителів, вихователів, шкільних психологів у розробленні і супроводі програм виховання; здійснення пошуку і апробації форм ефективної взаємодії класних керівників, учителів-предметників, вихователів, шкільних психологів; розширення використання у виховному процесі методів роботи з ціннісно-змістовними орієнтаціями учнів (тренінги для особистісного розвитку, міжособистісного спілкування, безконфліктної взаємодії, самостійності, методики розвитку критичного мислення, протистояння негативним соціальним явищам, груповому тиску і маніпуляціям).

Література

1. Дмитрієва В. Технологія психологічного супроводу інноваційного закладу / В. Дмитрієва // Психолог. – 2005. – № 15 (159). – С. 4–8.
2. Мамайчук І. Психокорекційні технології для дітей / І. Мамайчук. – К., 2003. – 400 с.
3. Степанов Е. Педагогу о современных подходах и концепциях воспитания / Е. Степанов, Л. Лузина. – М.: ТЦ Сфера, 2003. – С. 61–68.
4. Бухлова Н.В. Науково-методичний супровід самостійної й самоосвітньої діяльності педагогічних кадрів у системі післядипломної педагогічної освіти : Практико-орієнтований методичний посібник / Бухлова Н. В., Коновалова Л. М. – Донецьк : облППО, “Витоки”, 2007. – 115 с.

З. В. Охріменко

м. Київ

ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПРОФЕСІЙНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ

Анотація. Розкрито виховний потенціал професійного консультування старшокласників.

Ключові слова: професійна консультація, виховний потенціал, старшокласники.

Найважливішим критерієм усвідомлення і продуктивності професійного становлення особистості є її здатність знаходити особисте значення в

професійній праці, самостійно проектувати, творити своє професійне життя, відповідально обирати професійну спеціальність і місце роботи. Світ професій постійно змінюється, отже, сучасна молодь має бути готовою не лише до вибору професії, а й до трудових переміщень, що супроводжуються трансформацією соціально-професійної ідентичності та впливають на особистісний розвиток працівника. В умовах вільного ринку людина має за необхідності в короткий проміжок часу оволодіти новими професійними знаннями, бути готовою до зміни діяльності та стилю реагування на життєві обставини. Отже, на нашу думку, допомога старшокласнику в професійному самовизначенні має поставати як процес, спрямований насамперед на активізацію процесів самовиховання особистості.

Найкращі можливості для цього має система шкільної професійної консультації, яка є найбільш індивідуалізованою формою профорієнтаційної роботи (О. Вітковська), тим середовищем, в якому проблема професійного самовизначення особистості виступає у всій своїй конкретності. При цьому профконсультативний процес має бути узгодженим з тими природними процесами, що відбуваються з особистістю та за її межами, тобто бути максимально індивідуалізованим. Унікальність кожної профконсультативної ситуації розкривається саме в індивідуалізованому змісті проблем клієнта.

Українська психолого-педагогічна наука має фундаментальні теоретичні і прикладні наукові дослідження, що стосуються специфіки професійного консультування, серед них праці Ю. Барабаша, О. Вітковської, О. Мельника, Н. Побірченко, Р. Позінкевича, В. Рибалки, В. Синявського, Б. Федоришина, І. Уличного та ін. Більшість з науковців наголошують, що одним із найважливіших завдань профорієнтації є підготовка учня до формування якостей, які допоможуть молодій людині бути успішною в будь-якому виді професійної діяльності.

Так, Б. Федоришин зазначав, що система профорієнтації має бути побудована таким чином, щоб стимулювати учнів до самопізнання, виховання потреби в постійній самоосвіті, в самооцінці власних реальних можливостей, а також самовихованні професійно значущих якостей з метою професійного самовизначення і становлення особистості. На думку В. Синявського, профорієнтація сприяє розвитку активності, самостійності, логічного мислення, творчого підходу, стимулює самопізнання, виховання потреби в самовдосконаленні, самовихованні професійно-важливих якостей. Н. Побірченко звертає увагу на те, що розв'язання проблеми підготовки молоді до життя вимагає спрямування навчання на тривалий профільний розвиток індивідуальних якостей особистості, на забезпечення засобами адаптованості до швидких змін в соціальному середовищі. І. Вільш наголошує, що зміст профорієнтаційної роботи має бути спрямований на ознайомлення учнівської молоді з основами вибору професії і побудований таким чином, щоб створювати фундамент формування умінь самостійного вивчення професій, озброювати необхідними знаннями про світ професій, професійне самовизначення і шляхи

його реалізації. Під час професійної орієнтації має здійснюватися визначення та самооцінка своїх професійних якостей.

Однак сучасні науковці зазначають, що незважаючи на методологічне забезпечення, на практиці процес професійного консультування базується переважно на спрямовуючому і скеровуючому впливі на особистість та контролі за процесом професійного самовизначення учнів. Тобто, професійне консультування зводиться здебільшого до діагностики та надання учневі порад щодо професійного вибору.

Виходячи з цього, актуальним запитом постає розроблення конкретних механізмів взаємодії профконсультанта та учня, які б призводили до активації внутрішнього потенціалу особистості учня і стимулювали його прагнення до саморозвитку.

Важливими з цього приводу є дослідження М. Пряжнікова, що пропонує метод активізуючої профконсультації, за якої учень включається в процес прогнозування і планування свого майбутнього. Цей процес має бути цікавим і особисто значущим для школяра, також необхідно забезпечити його засобами для самостійного і осмисленого розв'язання проблем, пов'язаних із самовизначенням. Окрім діагностичних, інформаційних функцій, така профконсультація передбачає морально – емоційну підтримку людини, сприяє формуванню у неї оптимістичного ставлення до свого професійного майбутнього.

На думку Б. Федоришина, правильно організована система професійної консультації може стимулювати учня до самопізнання та самоаналізу своїх здібностей і якостей, формування певного ставлення до самовиховання, залежно від самооцінки. Центральним завданням профконсультування, що обумовлює його успішність, наголошує науковець, є розкриття особливостей особистості учня, які важливі для його майбутньої професійної діяльності.

Саморозуміння і самоставлення, підкреслює О. Вітковська, є тими характеристиками самосвідомості особистості, на які найбільше має бути спрямоване професійне консультування. Отже, продовжуючи думку вченої, можемо зробити висновок, що саме ці процеси мають лежати в основі професійного самовизначення особистості. Однак ми вважаємо, що це можливо лише за умови активності самої особистості. На це звертають увагу О. Мельник та І. Уличний, зазначаючи, що попри розбіжності в розумінні сутності, детермінант (зовнішніх чи внутрішніх) і складових, незаперечною у процесі професійного самовизначення є активність особистості щодо власного саморозвитку, виявлення самостійності, відповідальності, самокритичності до себе як суб'єкта профорієнтаційної діяльності. Зрушення в професійному самовизначенні учня можливі лише за умови його максимальної активності, доступної у глибинах внутрішнього світу, яка вимагає постійного вольового напруження.

Виходячи з вищевикладених думок науковців, ми вважаємо, що доцільним у процесі професійного консультування є цілеспрямований вплив на самосвідомість учня з метою активізації процесу самовиховання, шляхом формування компонентів самосвідомості. Одним із компонентів самосвідомості

є самовимогливість, яка, на нашу думку, є важливим засобом професійного самовдосконалення та самоствердження людини і постає як утворення самосвідомості, інтелектуальні, емоційно-вольові та мотиваційні складові якого дають людині можливість діяти під впливом внутрішніх поглядів, потреб та переконань. На думку П. Осипова, у процесі становлення особистості самовимогливість належить до структури самосвідомості і разом із самостійністю, наявністю ідеалу, прагненням стати краще, самопізнанням є ознакою процесу самовиховання, що втілюється у свідомій діяльності, спрямованій на якомога повнішу реалізацію себе як особистості.

Отже, орієнтована на особистість старшокласника система профконсультації є однією з найбільш дієвих умов забезпечення розвитку особистості в напрямі її дорослості, здатності до адекватної самооцінки себе, своїх можливостей, самореалізації в конкретних сферах професійної діяльності. Більшість науковців зазначають, що професійна консультація повинна бути побудована таким чином, щоб мобілізувати внутрішні психічні ресурси людини, сприяти формуванню особистої рухливості та вміння гнучко реагувати на життєві зміни. Однак це можливо лише за умови визнання особистості центральною ланкою всього профорієнтаційного процесу з максимальною індивідуалізацією профконсультавання та окреслення конкретних шляхів впливу на самосвідомість вихованця.

К. М. Павицька

м. Київ

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ СФОРМОВАНOSTІ ПОВАГИ ДО ДИТИНИ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Анотація. Розглянуто питання виховання у майбутніх учителів поваги до дитини; подано результати дослідження переконань студентів Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова та Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя у шанобливому ставленні до учнів.

Ключові слова: майбутні учителі, виховання, повага до дитини.

У житті будь-якої дитини вчитель є значущою людиною, вплив якої відіграє велику роль у становленні дитячої особистості. Ставлення до учня впливає на формування адекватної соціальної поведінки учня та на його самопочуття.

Що ж означає поняття “поважати дитину” у контексті взаємин вчителя та учнів? У широкому розумінні – це визнання гідності учня. На нашу думку, це означає, що вчитель повинен у міжособистісних взаєминах визнавати дитину найвищою соціальною цінністю, виявляти зацікавленість особистістю дитини, її потребами та бажаннями, намагатися допомогти у різних ситуаціях, демонструвати любов, справедливість, чуйність, ввічливість та інші гуманістичні якості, викликати довіру у дітей тощо. Шанобливе ставлення до учнів виключає будь-яке фізичне покарання та насилля, грубість та хамство, неприязнь та егоїзм учителя.

Для усвідомлення необхідності розвивати дану якість особистості у